

1975 AUG 26
325,331

Tükör

Budapest vonzásában

Negyvennégy különböző típusú települést – köztük két várost – foglal magában az a terület, amelyet egyre gyakrabban és egyre több összefüggésben emlegetnek Budapest agglomerációs övezetként. A fővárosban és gyűrűjében a gazdaságnak rendkívüli mértékű koncentrációja alakult ki. Különösen igaz ez az állítás a legfontosabb termelési tényezőre, a munkaerőre.

Budapest és környéke – jelenlegi közel két és fél milliós népességével – minden más területnél fontosabb szerepet tölt be az ország gazdasági vérkeringésében, a népgazdaság csaknem valamennyi ágában összpontosul az ország szellemi potenciáljának túlnyomó hányada. Ez a kulcs fontosságú szerep indokolja azt, hogy a kormányzati szervek folyamatosan, kiemelten foglalkoznak a szóban forgó övezet fejlesztésével.

Az összegezett tapasztalatok alapján készült el az az előterjesztés, amelyet megtárgyalt az Állami Tervbizottság, majd a Minisztertanács. Irányelveket fogadott el a kormány, amelynek hosszú távon alapul szolgálnak az agglomeráción belüli ipar szelektív és intenzív fejlesztésére.

Budapestnek és környékének eddigi fejlődése olyan tanulságok hordozója, amelyek útmutatást adnak a „hogyan tovább?” kérdésre adandó felelethez. Továbbra is ki kell használni a történelmileg kialakult túlzott koncentráció előnyeit. Egyszersmind bátran le kell nyesni a vadhajtásokat, függetlenül attól, hogy már kezdetben azok voltak-e. Ilyenek például az autarchiás gazdaságpolitika folyományaként megvalósult telepítések. Vannak olyan esetek is, amikor a maga idejében szükségszerűen létrejött üzem, vagy egész vállalat ma már nem felel meg a kor követelményeinek, avagy fejlődése csak más, profiljához jobban igazodó környezetben képzelhető el hatékonyan.

Már az előterjesztés címe is utal a fejlesztés alap gondolatára: az csak szelektíven s intenzív módon valósulhat meg. Ez magyarul azt jelenti, hogy olyan ágazatok fejlődését kell elsősorban segíteni állami intézkedésekkel, amelyeket csak a főváros mikro-környezetében lehet fejleszteni, tehát itt vannak a legjobb feltételek hatékonyabb termelésükhöz. Ilyen ok lehet például az, ha egy-egy vállalatnak jól kiépített kapcsolatai vannak az övezeten belül, vagy ha szakmai, kutatási igényességük a területhez köti őket. Ebben az esetben is érdemes megfontolni azonban, hogy például egy-egy kutatóintézet számára feltétlenül indokolt-e a fővárosi telephely?! Több olyan tudományos intézetet lehet felsorolni, amelynek számára a gazdasági háttér vidéken sokkal inkább adott, mint Budapesten.

Az intenzív fejlődés és a szelektivitás elve között szoros kapcsolat áll fenn. Természetes, hogy nem a legintenzívebben fejleszthető üzemek kitelepítésére kerül sor, ha ezt más okok nem támasztják alá. Különösen igaz ez napjainkban, amikor távolabban azzal számolunk, hogy az agglomerációban rendelkezésre álló munkaerő létszáma nem változik. Ugyanakkor a demográfiai folyamatok, a városépítés és számos egyéb gazdasági és társadalompolitikai ok miatt a harmadik szektor foglalkoztatottságát várhatóan növelni kell. Az itt szükséges 100–110 ezer főnyi munkaerőt az iparnak kell biztosítania az eddigi létszámból. Ehhez viszont a termelékenység még fokozottabb emelkedésére van szükség, hogy a megfelelő termelésnövekedés biztosítható legyen.

A fentiekből értelemszerűen adódik az is, hogy egyes vállalatoknak számolniuk kell a budapesti telephelyük megszüntetésével. A jelenlegi felmérés szerint az ipari tevékenység körében ez 27 vállalat 49 üzemét érintheti. Van köztük olyan kisvállalat is, amely mindössze húsz embert foglalkoztat. Egybevetve a fenti megállapítást az egyes ágazatokban tapasztalható munkaerő-hiánnyal, önkéntelenül felvetődik a kérdés: miért ne lehetne ezeket a dolgozókat éppen a szolgáltatások szférájába átirányítani? Érthetetlen a vállalatok vonakodása a kitelepítéstől. Ma már – a vidék tervszerű fejlesztésének eredményeképpen – nem okolhatják a húzóerő hiányát azzal, hogy gazdasági és szellemi sivatagba kerülnének. Épp ellenkezőleg, az a cél, hogy oda telepítsék ezeket az üzemeket, ahol tevékenységük szempontjából jobbak, vagy legalább azonosak a terület adottságai, kedvezőbb az ipari és kutatási háttér, rendelkezésre áll a jól kvalifikált munkaerő. A művelődés, a kulturálódás lehetőségei Budapest és az iparosodott vidék között egyre inkább kiegyenlítődnek. A kitelepítésekénél természetesen a népgazdaság érdekei az elsődlegesek, de – mint azt a fenti kis kitérő is bizonyítja – ezek egybeesnek a vállalati érdekekkel vagy igen közel állnak ahhoz.

A készülő fejlesztési koncepció, amelyhez a kormány megszabta az irányelveket, számolni fog mindazokkal a vállalatokkal, gazdálkodó egységekkel, amelyek – itteni üzemrészük, vagy irányító szerveik székhelye alapján – valamilyen módon kapcsolódnak az övezetnek.

Figyelembe veszi az összes érdekelt szervezetnek – beleértve a társadalmi szervezetek bevonását is – az irányelvekhez tett észrevételeit. Már az irányelvek is, és különösen a készülő fejlesztési koncepció, hozzájárulnak az ötödik ötéves terv megalapozásához. Elősegítik, hogy a terv alapján az elkövetkezendő esztendőkből tovább javuljanak a térségben a dolgozók élet- és munkakörülményei.

O.